

OBSAH

<i>Zdeňka Tichá: Život a dílo Bohuslava Balbína</i>	9
<i>Bohuslav Balbín: Krásky a bohatství české země. Rozmanitosti z historie Království českého (výbor)</i>	

I. KNIHA

Poloha Čech podle délky a šířky nebes a pod kterým znamením se nacházejí. Čemu se podobá naše země: pupku, náhrdelníku, srdci, loutně, vejci, růži a amfiteátru. Díky příznivé poloze je možno Čechy bránit ze všech stran proti nepříteli. (<i>I. kapitola</i>)	49
O lesnatém pohoří Šumavě. O Hercynském lese, jeho rozložení a rozsahu. Proč se Čechy nazývají hercynským územím? Kdo byla dívka Hercyna? Osud zakázal Římanům překročit Labe. O požáru Hercynského lesa. Novohradské hory. O Krkonoších a Krušných horách. Různá mínění autorů. Proti těm, kdož haní českou zemi pro její hornatost. (<i>III. kapitola</i>)	51
O vysoké poloze Čech podle svědectví řek v nich pramenících, jež si razí cestu německými krajinami na sever, na východ, na jih i na západ. Ohře, jediná řeka, vstupuje do Čech. Zda by bylo možno odvést Dunaj do Čech, jak prý se o to pokusil císař Karel? (<i>IV. kapitola</i>)	55
Zdravé povětrí Čech a příjemná chuť vody v českých řekách a proč tomu tak je. Tcho de Brahe doporučuje české podnebí. Čechy obývali ve všech dobách stateční národové. Hermundurové, kteří kdysi sídlili u pramenů Labe, naháněli strach císaři Augustovi na podkladě jakési věštby. (<i>V. kapitola</i>)	58
O Obcích horách, jež Němci nazývají Riesengebirge. Češi jim podle řeckého názvu říkají Krkonošské hory. (<i>VI. kapitola</i>)	60
O význačnějších českých horách a jejich pozoruhodnostech. České pohraniční hory. Hora Říp uprostřed Čech, Petřín a Bílá hora. Hory náležící původně nekatolíkům. (<i>VII. kapitola</i>)	70
Vysoká hora Milešovka, podle níž venkované předpovídají počasí. O hoře jménem Sedlo. Žertovný příběh z té hory o psech, kteří se napili vína. Skalní útvary kolem hradu Trosek. (<i>VIII. kapitola</i>)	73
O Bilinské hoře (<i>Bořeň</i>), jaké má pozoruhodnosti. Hora Lovoš a Děvečky. Hora Radobýl u Litoměřic. Žertovný původ názvu Litoměřice a o Postoloprtech. Hory, jež mají ve stejné době letní i zimní vzhled. (<i>IX. kapitola</i>)	75
Hora Blaník, Podhora (<i>Podborní vrch</i>) za Teplou. Ještěd u (<i>Českého</i>) Dubu. O Prachatické hoře. O neobyčejně dlouhém úvalu zvaném Loucká. (<i>X. kapitola</i>)	77
O památných jeskyních a dutinách v Čechách. Jeskyně sv. Ivana, karlštejnské a litické skály. Další jeskyně sv. Ivana. Zajímavé podzemní prostory u (<i>České</i>) Skalice. (<i>XI. kapitola</i>)	79
Zda se Čechám nedostává soli? Naši předchůdci dováželi sůl z Halle v Sasku. O tom, že země není tak docela bez soli. Proč je u nás nedostatek soli? (<i>XII. kapitola</i>)	81
O nadbytku zlata u dávných Čechů; kdy se u nás poprvé razilo zlato. Svatý Václav na zlatém českém penízi. Vznik rýžování zlata. (<i>XIII. kapitola</i>)	83
Záznam o některých českých zlatonosných řekách a potocích, známých odedávna úlomky zlata a zlatým písmem. O bílém zlatě. (<i>XIV. kapitola</i>)	85
O rudných dolech v Čechách. Bohatství příbramských, jílavských a kutnohorských dolů, o dolech v Krupce. Český národ rozdělený kdysi na zemědělce a kovkopy. O stroji v Příbrami. O zázračném nálezu jílavského zlata. O cínu na Měděnci. Čeští králové měli vždy kutací práva. Opuštění dolů, pohroma pro České království. (<i>XV. kapitola</i>)	87
O tom, co je společné dolům. O hornických městech. O právu azylu v dolech. Štoly se jmenují podle svatých. O hornických skřítcích. O kovářčících ve zdech domů. Příroda často tvaruje zlato a stříbro do podoby nějakého tvora. Stříbrný kůň, stříbrné pruty, zlatá stěbla, zlaté a stříbrné nitě. (<i>XVI. kapitola</i>)	92

Znovu o dolech na stříbro. Některé kutnohorské štoly. Péče o doly v dávných Čechách. Bohatství krále Vladislava z Kutné Hory. O jáchymovských dolech a jejich prospěchu. Doly v Plané. Některé štoly přinášejí záhubu. Přísečnické doly, rudolfovské u (Českých) Budějovic a kašperské. (XVII. kapitola)	95
Bohatství krumlovských dolů. Některé opuštěné. O Stříbře, městě stříbra. Štědrost Rožmberků k chudým a špitálům. Zápisy mincovny. Ratibořské doly, dále tepelské a dobřichovické. Čestí havíři v Belgii u Alexandra z Parmy. O jalových rudách. (XVIII. kapitola)	98
Cín v Krupce a v (Horním) Slavkově smíšený se stříbrem. O starých rudných haldách. O dolech na železo, měď a olovo. O kamenci. Rozmanitost půdy v Čechách. (XIX. kapitola)	102
Nadbytek rtuti. Ledek, síra, uhlí. Výrobní ledku. Nejlepší vápenec v Praze. Italské úsloví o něm. České lomy. Všechny druhy českého mramoru. Křesací kameny. Mlýnské kameny. Písek z českých řek. Praha má ve svém okolí na dosah veškerý materiál na stavby. O vápnu. (XX. kapitola)	103
O předních sklárnách v Čechách. O jemném písku a potaši nezbytném při výrobě skla. O pozoruhodném vynálezu foukaného skla. (XXI. kapitola)	105
Vypočítávají se papíry u nás. Mylio vo mylné tvrzení o původu papíru. Četné papírny. Jáchymovský papír je podkladem papíru holandského. Mlynářské řemeslo v Čechách; o hrnčířství. Žertovná historka o císaři a králi Václavovi a o povozníkovi, který vezl do Prahy hrnce. (XXII. kapitola)	107
České řeky. Jediné Labe pohlcuje všechny naše řeky. Rozdíly v pivu podle vody z našich řek. (XXIII. kapitola)	108
Lázně Teplice a Karlovy Vary. Jejich původ a zajímavosti. Přírodní zdroje a působení. Teplé prameny se vytratily, jakmile koupajícím nařídili platit poplatek. (XXIV. kapitola)	110
Původ a léčebné účinky vody v Deštné. O chebských a tepelských kyselkách. Nové lázně v Čechách. (XXV. kapitola)	113
O kyselkách a léčivých pramenech na území slavného tepelského kláštera. (XXVI. kapitola)	115
Léčebné prameny a stručný přehled jejich zajímavostí. O prameni sv. Václava na Novém Městě pražském. (XXVII. kapitola)	117
Další svědectví o pramenech. (XXVIII. kapitola)	119
O vzácných a drahých kamenech Čech. (XXIX. kapitola)	124
O českých drahých kamenech. Ametyst, křišťál, diamant, topas, safír a hyacint. (XXX. kapitola)	127
Další svědectví o drahokamech. Smaragd, prasek, chrysopras, sardský kámen, chrysolit, rubín, granát, beryl, chalcedon a tyrkys. (XXXI. kapitola)	129
Znovu o drahých kamenech. Mléčný achát, achát, jaspis, heliotrop, ledvinový kámen, labský kámen, arménský kámen (azurit) (XXXII. kapitola)	133
Bohatství císaře Rudolfa II. v drahokamech. (XXXV. kapitola)	134
Závěr pojednání o nerostné říši. (XXXIX. kapitola)	136
O planých i pěstovaných českých rostlinách. O výborné jakosti českého šafránu podle svědectví Matthioliho. Většinu bylin lze pojmenovat česky. Velké znalosti předků o rostlinách. O tulipánech. Kdy byly přineseny do Prahy. Jasmín. Kopce za Blaníkem vychvalované pro vzácné rostliny. (XL. kapitola)	137
O českých zahradách. O zahradě Rudolfa II. a Viléma z Rožmberka. O zahradě saského vévody z Lauenburgu, knížete Valdštejna, Colloreda a jiných. Jičínské lípy. (XLI. kapitola)	138
O pravé a plané olivě. O jablkách a ostatním ovoci. O kaštanech. Míšeňská jablka poslaná do Říma. Odkud pochází jejich pojmenování. O druhu jablek, jež rostou pohromadě. Lískový keř knížete Přemysla. Červené ořechy. Dva neznámé druhy jeřabin. (XLII. kapitola)	142
Známý ušlechtilý český chmel. Která piva lze v Čechách doporučit. (XLIII. kapitola)	144
Obrana českého vína. České víno předložené císaři místo rakouského. Některá česká přísloví. O břidlici na vinicích, jež se velmi uplatňuje též na krytiny věží a kostelů. Všeobecně o českém zemědělství. Koně určení v dávných Čechách na obdělávání polí. Úrodnost české půdy. Kdy jsou první žně. (XLIV. kapitola)	145
O léčivých rostlinách a keřích, jež mají v lékařství velkou sílu a působivost a jež rostou samy od sebe velmi bujně v české půdě. O českém hadím mordu. (XLVI. kapitola)	148

Vzácné přírodní jevy, jež se nacházejí v Čechách. Lanýž čili jelení houba. Mumie. Hlinka, rohy narvala. Zkamenělé kosti obrů. Pravěké nádoby. Štěpné sklo. (XLIX. kapitola)	154
O kamenných lasturách. Kamenní hlemýždi a slimáci. Lasturový kámen. Zkamenělé lidské kosti. Antimonit vykopaný u Teplé. České olovo. Kde se získává kámen na brousky a pilníky pro zlatotepce. Brousky z olše. (LI. kapitola)	157
O českých rybách. Podivuhodná rozmanitost našich ryb. O příchodu lososů z moře a jejich putování českými řekami. Kde se líhnou malí lososi? Vychvalovaný nymburský kapr. Jeseteři, malé mihule a okatice. Kdy se dostaly do Čech parmy? Jakési ryby v Čechách, jež vydávají zvuk. (LII. kapitola)	159
Vypočítávají se ryby, jež se dostávají do větších českých řek buď z moře nebo menších toků. (LIII. kapitola)	162
Mnoho pstruhů a lipanů v českých řekách. Výčet ryb, jež žijí v Labi, a to dvacet druhů. (LIV. kapitola)	162
O českých rybnících. Kdysi bylo zakázáno rozšiřovat pěstování ryb. Které rybníky jsou v Čechách největší? Jak vypadá jejich budování? Jaký užitek přinášejí majitelům? (LV. kapitola)	165
Dále o rybnících. Rybníky s kapří násadou. Které ryby se rády zdržují v rybnících? Původ štik. O rožmberských rybnících. O českých jezerech. Divné zvěsti o pohraničním jezeru u Bavor. Žleby u Mšena. (LVI. kapitola)	167
O proslulých českých oborách, kde se chovají kanci, jeleni, srny, daňci, dále pak menší lovná zvěř, jako králíci a zajáci. Nezvyklá zvířata a jejich obliba u císaře Rudolfa II. V Čechách bylo chováno dvanáct lvů. Lev usmrčený před tvářmi císaře Rudolfa II. (LVII. kapitola)	169
Pestrost a množství divoké zvěře v našich lesích. Vypočítávají se některé druhy. O zubru, který je ve znaku Pernštejských. O medvědech. Vyprávění o českém rytíři, který vyloupil medvědí brloh. Veselá historka o opici, kterou zabili venkované v domněnání, že je to čert. Chejna Bláznivá, to je ves bláznů, a čím si toto pojmenování vysloužila. (LIX. kapitola)	172
Pes utíkající před zajícem. Vychytralost lišky. (LX. kapitola)	176
Další důkazy o zvěři. Která zvířata se v Čechách nevyskytují? O lesních lidech v Hercynském lese. Bobři, vydry, ježci. Kolouchové a divoké kočky. Jeleni. Ovce, vepři, býci, koně a pálení jeleni. Žijí v Hercynských lesích losi? Rysové jsou v Čechách všude domovem. Něco o veverkách a jezevcích. O kamzících. Jaké stromy rostou v našich lesích. Co je střemcha? (LXI. kapitola)	177
Krátké doporučení psů. Podivuhodná rozmanitost jejich povah. Nejvíce chválí v Čechách lovecké plemeno. Družnost a chytrost těchto psů při lovu. O psi bystrosti. Mimořádný sklon jednoho psa ke krádežím. (LXII. kapitola)	181
O lasičce a hranostaji. Myši sběratelé oříšků. Co je rejsek? Různé druhy kolčav. O kuně. Jak jeden hospodářský správce dovedl využít bystrosti tohoto zvířátka. (LXIII. kapitola)	185
O mloku a některých druzích hmyzu. V Čechách prý se nacházejí škorpioni. Také hadi s korunkou. Občas se u nás vyskytl i drak. Svatojánské mušky. (LXIV. kapitola)	186
Úvod do historie ptactva. Lov na orly na hoře Řípu. Jak se provozuje. Ušlechtilí čeští sokoli. V Čechách se loví i dropové. (LXV. kapitola)	187
O stěhování čížků v Čechách. O drozdech a kvíčalách a o jakémsi druhu ptáček, kteří zavítají do Čech v tříletém nebo sedmiletém období. Všeobecně o stěhování našeho ptactva. (LXVI. kapitola)	190
Výčet ptáků, kteří se u nás rodí a u nás žijí. Bílý páv, tetřev, papoušek, jeřábek, kvíčala, špaček, labuť, husa, ledňáček, kozlík a krivonoska. (LXIX. kapitola)	194
O bažantech a českých bažantnicích. O zvláštní tuposti bažantů; tetřívkové a tetřevi, kteří vodí často bažanty. O psech určených k lovu koroptví a bažantů. Psi, kteří lovili na vlastní pěst. (LXX. kapitola)	197

II. KNIHA

Výtah z celé druhé knihy a jakési shrnutí, v němž vysvětlujeme, co se nám zdá nejpravděpodobnější o bratřích Čechovi a Lechovi a jejich příchodu do těchto končin. (XXII. kapitola)	203
---	-----

III. KNIHA

O českých krajích. Jejich hranice a mezníky. Městečka, města a hrady. Jejich bohatství i jakým tvarem je možno vykreslit jejich vzhled. (<i>III. a IV. kapitola</i>)	211
Seznam měst a obcí v Čechách a v jaké vzdálenosti každé z nich leží od královského a metropolitního města Prahy. Věnná města českých královen. Někdejší poddanská města pražského arcibiskupa, litomyšlského biskupa a pražského světícího biskupa. (<i>VII. kapitola, § III</i>)	244
O dávných městech Hermundurů a Bójů. Která první města měli Čechové v někdejší zemi Bójů (Bojohaemum, Bohaemia); jejich původ podle Davida Crinita. (<i>VII. kapitola, § I</i>)	250
O českých hradech. (<i>VIII. kapitola</i>)	253
O zjeveních, která se vyskytují v různých částech Čech, zejména pak o bílé paní na panstvích Rožmberků a jindřichohradeckých pánů. (<i>XV. kapitola</i>)	294
O vzezření dávných Čechů, o jejich ošacení a ostatní tělesné péči. O vousech a vlasech starých Čechů; dále několik připomínek o tom, jak předkové dbali o uchování svého jazyka. (<i>XX. kapitola</i>)	297
Poznámky	305
Poznámka překladatelky	315
Výběr z literatury o Bohuslavu Balbínovi	319
Osobní rejstřík	321
Místní rejstřík	329
Věcný rejstřík	347